

Suomen Vapaudenpatsaan paljastamisen 80-vuotispäivää juhlistettiin Vaasassa

Vaasa oli 100 vuotta sitten keväällä 1918 tapahtumien keskiossa, kun maamme tuorelle itsenäisyydelle haettiin vakautta. Vaasassa on tämän seurauksena kolme valtakunnallista muistomerkkiä, jotka muistuttavat kaupungin merkityksestä tuon kriittisen ajanjakson tapahtumissa. Tärkein muistomerkki on Yrjö Liipolan toteuttama Suomen Vapaudenpatsas, joka paljastettiin suurin juhlallisuuksin Vaasan torilla 9.7.1938. Jalustoineen 14 m korkeassa patsaassa on kaksi mieshahmoa: kivääriä kädessään pitelevä sotilas heiluttaa lakkiaan ja hänen takanaan istuu haavoittunut sotilas rintaansa pidellen. Lauri Leppänen Jääkäripatsas paljastettiin jääkärien pääjoukon kotinpaluun 40-vuotismuistopäivänä 25.2.1958. Hovioikeuden puistossa sijaitsevan patsaan kuvaama jääkäri katsoo kohti merenlahtea, jonka jäältä Suomeen palaavat jääkärit rantautuivat Vaasaan. Kalervo Kallion suunnittelema Suomen ilmailun muistomerkki (Merikotka-patsas) paljastettiin 12.10.1969. Patsas sijaitsee samaisen merenlahden äärellä lähellä paikkaa, johon ruotsalaisen kreivi Eric von Rosenin Suomen armeijalle lahjoittama lentokone Thulin Typ D laskeutui 6.3.1918. Lentokoneesta tuli Suomen armeijan ensimmäinen palvelukäytössä ollut lentokone, tunnuksenaan F1, ja maaliskuun 6. päivästä tuli Ilmavoimien vuosipäivä.

Suomen itsenäistyessä maan hallituksella ei ollut käytössään armeijaa. Sen sijaan maassa oli vielä tammikuun 1918 lopussa kymmeniä tuhansiin nouseva joukko venäläisiä sotilaita. Helsingissä oli alkamassa sosialidemokraattisen puolueen ääriaineisten organisoimana punakaartien vallankumoukshanke, jota venäläissotilaat ainakin osittain tukivat. Senaatin oli ryhdyttävä toimeen järjestyksen ylläpitämiseksi ja saavutetun itsenäisyyden turvaamiseksi. Suojeluskunnat

nimettiin Suomen armeijan joukoiksi ja niiden ylipäälliköksi nimetyn kenraali Mannerheimin johtama Päämaja perustettiin Vaasaan. Näin ne suojeluskuntajoukot, jotka ylipäällikön käskystä aloittivat Tammisunnuntain 27.1.1918 jälkeisenä yönä venäläissotilaiden aseistariisun, olivat maamme laillisen armeijan joukkoja. Seuraavana päivänä, 28. tammikuuta, venäläiset sotilaat antautuivat Vaasassa ja muualla Pohjanmaalla. Päämaja siirrettiin Ylihärjän kautta Seinäjoelle.

Patsashanke vireille jo v. 1918 marsalkka Mannerheimin aloitteesta

Seinäjoella luotiin jo perusta suunnitelmalle pystyttää Vapaussodan muistomerkki Vaasaan. Jäseniksi muistomerkkikomiteaan Mannerheim nimitti taiteilija Akseli Gallen-Kallelan, päämajojuhtimestari Hannes Ignatiuksen ja taidemesenaattina tunnetun teollisuusmies Gösta Serlachiuksen. Kesällä 1918 toimikuntaa täydennettiin tärkeillä vaasalaisilla liikemiehillä ja kaupungin virkamiehillä. Toimikunnan ensimmäinen ehdotus oli Vapauden temppele -rakennus. Hanke edistyi kuitenkin verkkaisesti, siihen liittyi sekä erimielisyyksiä päämäärästä että rahoitusongelmia. Temppelejatuksesta luovuttiin 20-luvun loppupuolella ja päädyttiin näyttävään patsaaseen. Patsasprojekti rahoitettiin pääosin kansalaiskeräyksellä ja yrityslahjoituksilla. Patsaan suunnittelukilpailu käynnistettiin vuonna 1935. Yrjö Liipola voitti kilpailun ja monumentti oli valmis paljastettavaksi heinäkuussa vuonna 1938 eli kaksikymmentä vuotta Vapaussodan päättymisen ja muistomerkkihankkeen aloittamisen jälkeen. Paljastustilaisuus oli suuri kansallinen juhla, siihen osallistuivat mm. Tasavallan presidentti Kyösti Kallio, sotamarsalkka Gustav Mannerheim ja itsenäisyysse-

Suomen Vapaudenpatsaan paljastustilaisuus 9.7.1938 oli suuri valtakunnallinen mediatapahtuma, mm. Suomen Kuvalehti täytti etusivunsa tapahtumasta otetulla kuvalla (KUVA: SK:N DIGIARKISTO)

naatin clossa olevat jäsenet. Yleisöä tilaisuudessa kerrotaan olleen 10 000 henkeä.

Patsaan paljastuksen muistojuhlia viiden vuoden välein

Vapaudenpatsas ja sen viestimät isänmaalliset arvot ovat luoneet perinteet, joilla patsaan pystyttämistä muistetaan juhlavasti viiden vuoden välein patsaan paljastuspäivänä heinäkuun 9:tenä. Tänä vuonna juhlaan oli jälleen aihetta, kun patsaan paljastamisesta

tuli kuluneeksi 80 vuotta. Juhla oli pienimuotoinen, mutta arvokkaan isänmaallinen. Sen toteutuksesta vastasi työryhmä, jossa oli edustus Vaasan kaupungilta, seurakunnista, Pohjanmaan aluetoimistosta, veteraanijärjestöistä sekä reserviläis- ja muista maanpuolustusjärjestöistä. Tämän kirjoittaja oli työryhmässä kilpasektorin edustajana. Juhlatilaisuus pidettiin patsaan edustalla 9.7.2018 klo 12. Patsaan taustalla olevissa saloissa liehuivat Suomen liput, neljä

Pohjanlahden Merivartiokillan upseeria miekkoineen oli kunnivartiosta patsaan juurella ja reservin kapteeni Raimo Latvalan johtama lippulinna järjestäytyi patsaan sivustalle. Sotaveteraaneille, heidän puolisoilleen ja leskille sekä lotille oli kutsuttu kunnivieraina varattu istuinpaikat patsaan edustalle ohjelman ajaksi. Satalukuinen yleisö seurasi juhlatapahtumaa torialueella. Tilaisuuden juhlapuhujana oli maakuntaneuvos Olav Jern. Puhessaan Jern tarkasteli en-

sin 100-vuotiaan itsenäisen Suomen kehityspolkuun maailman itsenäisten valtioiden joukossa ja patsaan symboloimia itsenäistymiseen liittyviä arvoja. Hän tarkasteli myös maailman tilaa patsaan pystytysthetyksellä, kun oltiin ajautumassa kohti uutta maailmansotaa. Kolmas ajankohta liittyi tätä 50 vuotta myöhäisempään aikaan, jolloin Eurooppa ja maailma olivat taas muuttumassa. Berliinin muuri tultiin purkamaan, Neuvostoliitto hajosi ja Eurooppaan syntyi joukko uudelleen itsenäisiä valtioita. Puhe päättyi tämän päivän tilanteeseen Suomen ollessa osa integroitunutta Eurooppaa ja sen edustamaa länsimaista hyvinvointia ja kulttuuria.

Puheen jälkeen oli vuorossa kukkalaitteen lasku patsaan jalustalle. Sen suorittivat sotaveteraani Yrjö Savola, kansliapäällikkö Anna-Maija Iitola (Vaasan kaupunki) sekä majuri Juha Olli (Pohjanmaan aluetoimisto). Tilaisuuden päätteeksi laulettiin yhteisesti Maamme – Vårt land. Laulua johti kanttori, diplomioopperalaulaja Katariina Korkman. Juhlan yhteydessä kävi ilmi, että paikalla oli kolmetoista henkilöä, jotka olivat olleet mukana patsaan paljastustilaisuudessa 80 vuotta sitten. Osa heistä tosin ilmoitti, että he eivät muista itse tapahtumaa, koska olivat vain muutamien vuosien ikäisiä ja ovat vain vanhemmiltaan kuulleet läsnäolostaan. Selkein muistikuva tilaisuudesta oli tapahtumahetkellä 14-vuotiaalla Gretel Nymanilla, joka kertoi tarkkailleensa erityisesti ihailemaansa marsalkka Mannerheimia ja seuranneensa vielä marsalkkaa hänen poistuessaan rautatieasemalle, jossa yleisöä kätellyt marsalkka oli ojentanut tervehtivän kätensä myös nuorelle pikkulotalle.

Ilkka Virtanen
(Kirjoittaja on Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf:n puheenjohtaja)

Kukkalaitetta Isänmaansa vapauttajien kunniaksi laskemassa Anna-Maija Iitola, sotaveteraani Yrjö Savola ja Juha Salo.

Sotaveteraanit puolisoineen ja lotat olivat juhlan kunnivieraita. Lotista toinen vasemmalta Gretel Nyman, joka 14 vuotiaana pikkulotana oli mukana patsaan paljastustilaisuudessa ja sai kätellä marsalkka Mannerheimia.